

EL TURÓ DEL MONTGRÓS DEL BRULL, UN LLOC DE GRAN INTERÉS ARQUEOLÒGIC

ANTONI PLADEVALL I FONT

En molts racons del Montseny es guarden vestigis de velles civilitzacions o d'etapes diverses del poblament que ha tingut des de la més remota antiguitat, però cap d'ells, ara per ara, guanya en importància i espectacularitat al que es va descobrir ocasionalment el 1974 dintre del terme municipal del Brull.

El terme del Brull tenia ja un nom dintre la prehistòria per posseir el dolmen o sepultura de grans lloses del Pla del Boix, situat a poca distància del Montgròs, així com sepultures de lloses petites prop del mas de la Sala i sobre el de les Planes, vers el Matagalls xic. També és un enigma el turó de Puig Castellar, que té als seus peus l'anomenat *pla de Sant Martí*, on una antiga tradició vol que es trobés situada la primitiva església parroquial del Brull que vells documents, datats entre el 1018 i el 1044, anomenen Sant Martí de Castellar. El nom de Puig Castellar és gairebé sempre indicatiu d'un poblament prehistòric.

Cap, però, d'aquests antics jaciments o punts de referència arqueològica té un valor especial o una altra importància que la de donar testimoni d'un vell i continuat poblament del terme. El jaciment del turó del Montgròs en canvi ha obert noves perspectives en la coneixença de l'ocupació humana d'aquest sector d'Osona, en les tècniques de construir antics murs de defensa i fins en les relacions comercials que els homes del peu del Montseny tenien amb els pobles mercaders i colonitzadors establerts a la ribera de la Mediterrània. Totes aquestes conclusions i d'altres que se'n poden derivar són, però, molt provisionals perquè l'estudi sistemàtic o excavació d'aquest jaciment es troba encara en una fase molt inicial o parcial.

El turó del Montgròs es dreça a la part ponentina del terme del Brull, en un indret boscós i trencat i constitueix una petita península envoltada pels

fondals que formen l'anomenada Afrau de Montanyà. Aquesta península té unes quatre hectàrees de superfície i és inaccessible per tots els seus costats llevat del sector de llevant on es comunica amb una petita serra que baixa de l'antic mas Sala, un vell casal fortificat del terme del Brull, convertit fa segles en una notable casa pairal.

El lloc de Montgròs pertanyia a la propietat del mas Boix, un altre antic mas, situat a poca distància vers el SE del Montgròs. L'accés tradicional al Montgròs es feia per una carretera privada procedent de la Sala i per un altre camí, ara convertit en una bona pista, que hi va des del Boix. El mas Sala i el mas Boix es comuniquen amb el Brull per una carretera particular, molt pintoresca, que surt de l'església del Brull i acaba en el mas i moderna residència de Can Brui o Can Brull, situada ja dins el terme d'Aiguafreda. Aquest camí carener passa per sobre la cinglera que delimita per la part de tramuntana l'antiga Vallmanya o riera i fondalada de l'Avencó, un lloc d'una extraordinària bellesa natural i salvatge. Per tractar-se de camins privats o particulars avui dia no es pot arribar al Montgròs amb vehicle i cal fer-ho a peu des del Boix, d'on dista poc més de vint minuts.

El nom de Montgròs que té el lloc és molt antic i consta ja el 1430 com el nom d'un mas rònec de la parròquia del Brull que es devia construir en aquest indret aprofitant part de les ruïnes o amb la pedra d'aquestes.

De fet fins al 1974 ningú no s'havia adonat mai de la importància del lloc, només la gent del veral coneixia el claper de pedres que es veia entre la vegetació de l'entrada al Montgròs i un constructor de Seva n'extreia pedra per edificar cases o torres prop la carretera de Seva al Brull, a l'entrada del camí que porta a la gran urbanització propera del Montanyà. Recollida ja la major part de la pedra de la superfície el Sr. Crivillé, el constructor de Seva esmentat, va demanar autorització als propietaris per a poder extreure'n més i va anar al lloc amb una màquina excavadora; això passava a mitjan desembre del 1974. La sorpresa del Sr. Crivillé fou gran quan la màquina va entrar per un esvoranc, una mena de call o gran portal, i va veure que a banda i banda li sortien uns grans murs construïts amb pedra ben tallada i regular.

El constructor va suspendre tot seguit la recollida de pedra i va advertir els amos del mas Sala i, posats d'acord, varen avisar immediatament el Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona i en particular al qui subscriu aquestes ratlles, que aleshores hi treballava. Immediatament l'arquitecte Camil Pallàs, cap del Servei, i jo varem anar a fer una primera visita al Montgròs i dos dies més tard hi tornàvem amb el Dr. Eduard Ripoll, director del Museu Arqueològic i els Srs. Ricard Batista i Josep M. Nuix.

Un primer examen superficial del lloc va posar tot seguit de manifest

*Vistes del Turó
del Montgròs el 1975.*

*Aspecte de l'interior de
la muralla, en part
restaurada el 1988.*

l'existència d'una muralla, en molts indrets només d'unes poques filades, però en els seus extrems d'alguns metres d'alçada que tancava tot l'istme d'entrada a la península del Montgròs. Aquesta muralla d'uns 150 metres de llargada es mostrava recta i en alguns punts amb torres o defenses per la part de llevant, mentre que feia entrants o cambres per la part de ponent, raó per la qual es va suposar que protegia un poblat que devia trobar-se dintre la península del Montgròs.

Tot seguit la premsa local i la general del país es va fer ressò de la troballa, estimada com excepcional i va començar la tasca de neteja i apuntalament de la muralla, que es va fer amb mitjans mecànics per la part forana, i també es va fer una recollida de la ceràmica superficial entre la qual hi havia fragments de ceràmica àtica, amb palmetes gravades i alguna amb figures roges. Dissortadament bona part d'aquests primers materials passaren a col·leccions o a mans privades. Ben aviat es va començar l'excavació metòdica de la part interior de la muralla, on s'esdevinaven restes de cambres i construccions. Les campanyes d'excavació fetes el gener-maig del 1975 pels arqueòlegs Eulàlia Morral i Xavier Nieto i a partir del 1980 per un equip del Museu Arqueològic de Barcelona, compost per A. López, J. Rovira i E. Sanmartí, han posat de manifest les diferents etapes d'habitació i abandonament de l'indret del Montgròs i aportat una primera cronologia, que segurament podrà perfilar-se amb les noves etapes d'exploració que encara cal fer en el jaciment.

No és la nostra intenció exposar el detall d'aquestes excavacions que el lector podrà trobar en la bibliografia que adjuntem, i només ens limitarem a resumir les seves conclusions.

Per al profà en arqueologia el que més sorprèn és la gran qualitat de pedra que encara resta al lloc, després d'una espoliació de segles i que es calcula en uns 1.500 m³. Aquesta pedra forma la gran muralla de la qual la part més ben conservada és la zona sud, formada per diferents cossos juxtaposats entre els quals destaca una torre un xic atalussada o trapezoidal de 11 × 12 m i 5 d'altura. El gruix del primer llenç de mur és de 5,40 m i el nord de la torre és de 3,60. L'obra es feta amb un aparell irregular, amb els blocs de pedra lleugerament escairats i collats amb tascons de reble, amb tendència a formar filades. Les cantoneres són fetes amb carreus ben escairats i tot el conjunt era unit amb fang. L'espai existent entre les torres dels extrems i els penya-segats amb què acaba cada extrem de la muralla fou barrat amb trossos de murs, que en el costat de migdia, on es troba la porta d'entrada, es va reforçar amb un petit baluard, situat a la dreta de l'accés.

El mur més visible no és pas el primer que es va construir al lloc sinó un segon que es calcula que es va fer en època ibèrica, per allà el segle IV abans de Crist. Amb anterioritat a aquesta muralla en va existir una altra de

la que només es veuen els indícis o fonamentacions feta amb blocs de pedra, força grans i poc treballats. Es calcula, pels materials arqueològics trobats en les excavacions que aquesta primera muralla es relaciona amb un establiment del bronze final i que s'aixecaria pels segles X-IX abans de Crist.

La ceràmica i materials trobats en les diferents campanyes d'excavació posen en evidència, doncs, l'ocupament del poblat o fortalesa del Montgròs entre el segle X i IX i els IV i el II abans de Crist. Aquesta segona època d'ocupació, la que ens ha deixat les restes més espectaculars, es va acabar sense destruccions violentes a principis del segle II abans de Crist, al moment que els romans varen conquerir el país i varen obligar els ibers, en el nostre cas els ausetans, a deixar els seus poblats i fortificacions i a establir-se a les terres planes.

La fortalesa del Montgròs no sembla pas correspondre a un gran poblat sinó que era una fortificació on la gent es podia protegir en temps de guerres.

Es obvi voler comparar aquesta fortalesa amb la del Casol o Castellet sobre Folgueroles, descoberta també fa pocs anys i que ara està en curs d'excavació i potser també amb la que protegia el primitiu assentament ibèric de l'Esquerda de Ròda. També sembla que hi havia una gran muralla que tancava el Pla del Castell de Tavertet. En tot cas la descoberta i estudi del Montgròs i d'aquestes altres fortaleses d'època ibèrica ens permeten conèixer quelcom de la vida i mitjans defensius de la tribu ibèrica dels ausetans, la qual va poblar tota la comarca d'Osona i a través de les Guillerries es va estendre també vers les planes gironines. Els ausetans són documentats entre el segle V i el II abans de Crist i després es varen romanitzar i formaren el substrat de poblament de les contrades de la part nord del Montseny.

El Montgròs és per tant una relíquia dels nostres avantpassats que tenen un paper ben destacat i concret en els inicis de la història documentada del nostre país.

La Diputació de Barcelona va adquirir el sector del Montgròs l'any 1984 i té la intenció d'acabar l'estudi i consolidació d'aquest important jaciment i de convertir-lo en un lloc de visita ben posat i obert al públic.

Aquesta tasca ha començat ja amb la consolidació del sector meridional de la muralla, cosa en la que s'ha treballat durant el darrer hivern, però falta encara molt per excavar i netejar, en especial a l'extrem de tramuntana del mur, on hi ha una altra gran torre de protecció i elements que cal encara estudiar.

Tots desitjariem que la tasca començada amb tant d'encert per la Diputació de Barcelona la poguéssim veure aviat culminada ja que no dubtem que la visita al Montgròs oferirà un nou atractiu a aquest bonic sector del Pre-parc Natural del Montseny.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- Hallazgo de una muralla ibérica en el Brull* a «Información arqueológica», 17, 1975 pp. 133-134.
- E. MORRAL, J. NIETO i D. MIQUEL, *Turó del Montgròs, El Brull*, a «Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys, Excavacions arqueològiques a Catalunya I», Barcelona, 1982, pp. 242-245.
- J. ROVIRA PORT i E. SANMARTÍ, *Nous Treballs a la fortificació ibèrica del Turó del Montgròs (El Brull)* a «Informació Arqueològica», 38 1982, pp. 36-39.
- A. LÓPEZ i MULLOR i J. ROVIRA i PORT *L'Assentament del bronze final del Turó de Montgròs (El Brull, Osona) i La Fortificació ibèrica del Turó del Montgròs (El brull, Osona) darreres novetats*, a «Ausa» X, 1982 pp. 187-192 i 193-199.
- A. GONZÁLEZ i J. ISERN, *32 monuments catalans*, Diputació de Barcelona 1985, pp. 12-17.